

De diarrhoea

<https://hdl.handle.net/1874/325714>

DISSERTATIO MEDICA INAUGURALIS

DE

DIARRHOEA.

INSTITUTO VENEZOLANO DE INVESTIGACIONES

CIENCIAS FÍSICO-MATEMÁTICAS

2

DISSERTATIO MEDICA INAUGURALIS;
DE
DIARRHOEA,
QUAM,
FAVENTE SUMMO NUMINE,
EX AUCTORITATE RECTORIS MAGNIFICI
BERNARDI FRANCISCI SUERMAN,
MED. DOCT. ET PROF. ORD.,
NEC NON
AMPLISSIMI SENATUS ACADEMICI CONSENSU
ET
NOBILISSIMAE FACULTATIS MEDICAE DECRETO,
Pro Gradu Doctoratus
SUMMISQUE IN
MEDICINA
HONORIBUS AC PRIVILEGIIS,
IN ACADEMIA RHENO-TRAJECTINA,
RITE AC LEGITIME CONSEQUENDIS,
ERUDITORUM EXAMINI SUBMITTIT

JANUS BRUNE,

TIELLA-GERVUS.

A. D. XXIII M. OCTOBRIS, A. MDCCCXLVII, HORA V.

TIELLE,
APUD **A. VAN LOON.**

MDCCGXLVII.

INSTITUTION FOR THE DEAF AND DUMB

ANNUAL REPORT

FOR THE YEAR ENDING 1861

NEW YORK: PUBLISHED BY THE INSTITUTION

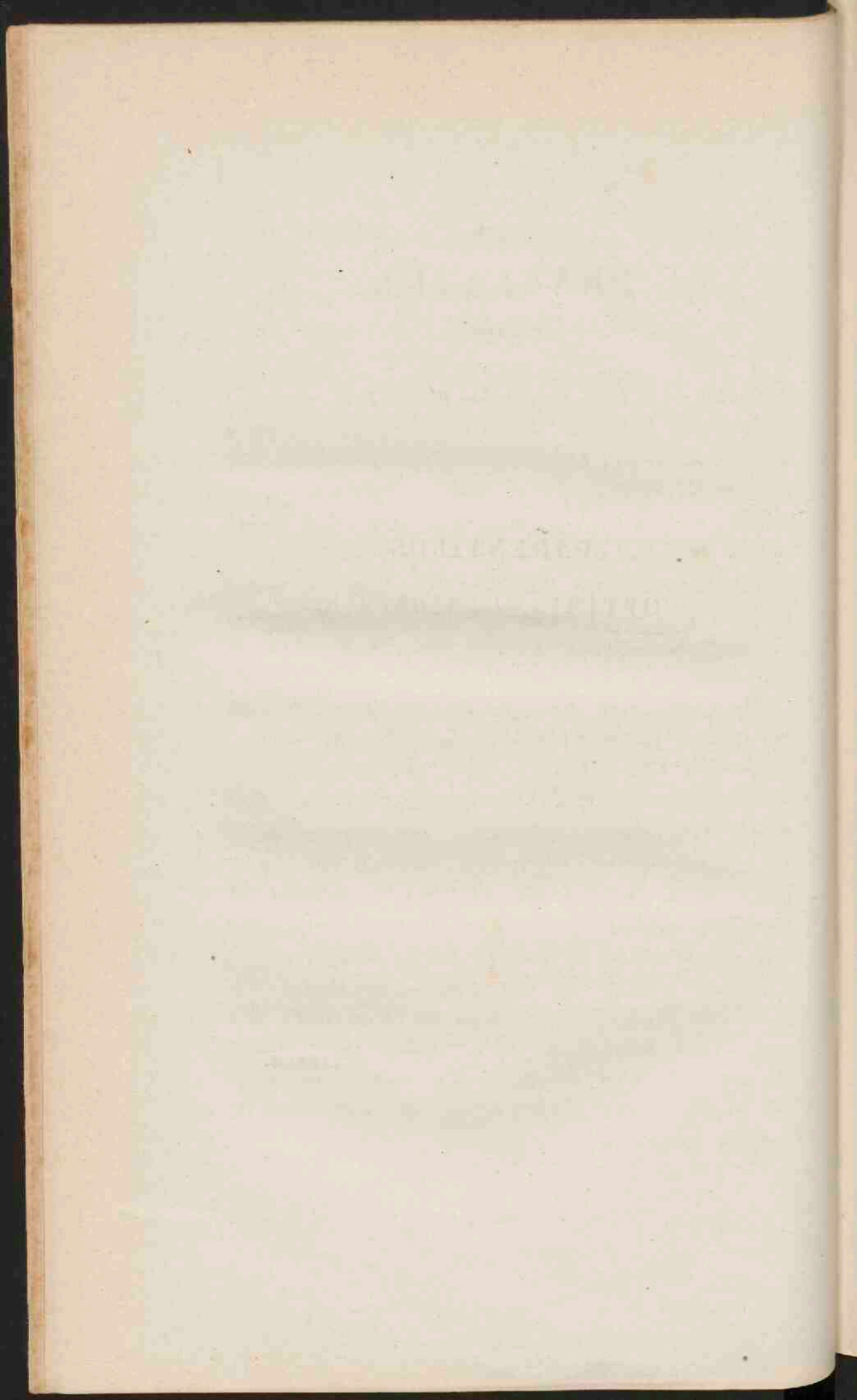
AND SOLD BY THE

AMERICAN BOOK CONCERN

NEW YORK

PARENTIBUS
OPTIMIS, CARISSIMIS,

SACRUM.

PRAEFATIO.

Quum, ex lege Academica aliter fieri nequeat, quin, qui lauream Doctoralem petat, specimen aliquod exhibeat, huicce legi, finito mei academici studii curriculo, pro viribus satisfaciam. Quot autem et quantis difficultatibus prematur argumenti alicujus tractatio, non opus est, ut dicam. Quamobrem, quidquid in hoc specimine minus elaboratum inveniant vel omissum putent Lectores benevoli, id virium juvenilium tenuitati concedant, etiam atque etiam rogo.

Antequam vero hoc qualecunque opus ad finem perducam, pium mihi superest officium, ut Vobis, Viri Clarissimi, Suerman, Schroeder van der Kolk et Loncq, Medicinae facultatis in hac Academia Professores celeberrimi, Praeceptores optimi! gratissimum significem animum pro egregia vestra institutione, vestrisque monitis et consiliis, quibus studia mea, maxima benevolentia adjuvistis et provehere conati estis.

Atque utinam in his compellare liceret Cl. Io. Andr. Mulder, quem, dum in vivis esset, ducem habui benevolum. Hunc tristi fato nobis, et arti Medicae ereptum, ex animo lugemus. At nomen ejus, honore et in alios merita semper manebunt.

Inprimis autem tibi, carissime Praeceptor Loncq, Promotor aestumatissime! gratias debeo quas possum habeoque maximas, pro benevolo auxilio, in hac scriptiuncula elaboranda mihi praebito aliisque multis humanitatis et amicitiae documentis, quibus per Academiae meae vitae curriculum semper me afficere voluisti, quorum gratissima mihi semper erit recordatio.

Quid tibi debeam, sentio, semperque me gratum Tibi futurum spondeo. Ut pergas me in amicitiam recipere et benevolentia prosequi, unum est quod maxime in votis habeo.

Utinam D. O. M. Vos, Viri Clarissimi, Vestrosque diu servet incolumes in Academiae gloriam salutemque patriae.

Vobis denique, amici conjunctissimi! qui jam fere omnes hancce Musarum sedem reliquistis, quorum vero amicitia dulcissima, per cursum academicum, frui mihi licuit, salutem mitto, semperque nos jungat amicitia, etiam atque etiam opto.

Quod et inprimis vobis dictum volo, qui mecum in sodalitiis: Felix qui potuit rerum cognoscere causas, vel in collegio Senatus Veteranorum brevius aut longius versati estis.

Valete omnes! Vivite felices, meique memores!

DE DIARRHOEA.

§ 1.

De diarrhoeae notione univēse.

Variis temporibus varii auctores diarrhoeam varie definiverunt. Ceteris autem definitionibus fere praeferenda est *Gaubiana*, quae his verbis continetur: » Diarrhoea, ventris profluvium, est frequens et copiosa materiae liquidae per alvum excretio, ab idiopathica, vel sympathica intestinorum affectione repetenda” (1).

(1) Institutiones path. med. auctore *H. D. Gaubio*, pag. 447. § 801.

Diarrhoea igitur idem est, quod ventris profluvium sive ventris fluxus, ut a *Celso* appellatur. Scilicet graecum verbum *διάρροια* derivatur a *διάρρῆω*, composito e *διὰ* et *ρῆω*, quod significat perfluere sive profluere. Est frequens et copiosa materiae liquidae per alvum excretio. Si quaeritur, quid in hac definitione intelligatur per excretionem frequentem, cum *Celso* respondemus (1), eam ita dici, quae saepius quam ex consuetudine obtineat. Sic etiam copiosa dicitur excretio, ratione habita excretionis habitualis, quae fit in statu sano.

Ex additis verbis: »ab idiopathica vel sympathica intestinorum affectione repetenda,» intelligimus, diarrhoeam, qua talem, non esse morbum, sed morbi symptoma, effectum nempe conditionis morbosae canalis intestinalis latius vel minus late diffusae, quae quidem conditio morbosae tum justo majorem producit membranae mucosae intestinalis secretionem, tum auctum motum peristalticum, proximam cujusvis diarrhoeae causam.

(1) *Celsus*, de medicina, L. IV. cap. 19.

De symptomatibus diarrhoeae generalibus.

Descriptionem symptomatum diarrhoeae generalium desumimus a *Frankio*, utpote quae ab una parte cinnitate sese commendat, ab altera vero, tanquam ab observatore experientissimo profecta, accurata haberi meretur. »Languor,» inquit, »oppressio ventriculi, appetitus deletus, inflatio, tensio abdominis, obstructio alvi, horborygmi, plerumque, pulsum intermissio interdum, praecedunt. Sequitur mox dolor ventris, per vices invadens, nunc hanc istius partem, nunc illam quasi discindens, perterebrans; nauseam, vomendi conatum breves inducens, ab alvo, primum faecali, excreta remittens; mox iterum, eadem fluidiore instante, rediurus. Saepe satis vix dolor diarrhoeam comitatur; sed praevis modo turbis abdominis, flatibus hinc inde divagantibus, sonoris, alvus denuo excernitur liquidior, co-

piosa. Sub hoc vero profluvio abdominis moles ac tensio minuuntur quidem in multis, in aliis vero redeunt; et quo major copia humorum ano excernitur, eo magis augetur: meteorismus subnascitur. Urinae interea parcius secedunt, cutis plerumque sicca est. Rarius tenesmus ad anum hic premit, post frequentes tamen alvi excretiones, ardor in recto intestino percipitur incommodus. Continuante per dies, aut ultra, hoc fluxu, vel eodem, licet breviter, sed magna humorum sub jactura absoluto, facies mirum collabitur, pallefcit, mutatur; torositas, pinguedo corporis, vel si quis praecesserit, tumor aquosus subcutaneus, disparent; cutis exsucca flaccescit; ulcera, fonticuli exsiccantur, crura vacillant, pedes tumere incipiunt, febricula accedit, capilli decidunt, lipothymiae sequuntur; et vel tabes, vel hydrops, vel novo atque diro, ardente, fixo, abdominis in cavo suborto dolore, praevio singultu vomituque, intestinorum inflammatio, gangraena succedunt" (1).

(1) *J. P. Frank, de curandis hominum morbis T. V. pag. 232 seq. Edit. 2. Vienn.*

Hæc descriptio conspectum continet symptomatum, quæ diarrhocam præcedere, comitari, sequi tum solent, tum possunt, quæque pro parte ab ipso fluxu, pro parte a conditione intestinorum morbosa, qua producitur fluxus, repeti debent.

§ 3.

Divisio.

Diarrhoea varia ratione dividi potest. Et primo quidem loco pro morbi ipsam excitantis sede, prouti nempe in intestinis solis adsit, vel diarrhoea ab aliarum partium vitio dependeat, *diarrhoea primaria* est aut *secundaria*; pro decursu et duratione, *diarrhoea acuta* vel *chronica*; pro complicatione cum aliis morbis, *diarrhoea simplex* et *composita*; pro ratione ad morbos, quibus supervenit, *diarrhoea critica* vel *symptomatica*; denique *diarrhoea* distinguitur *sporadica*, *endemica*, *epidemica*.

Ad artis usum autem ceteris accommodatior est divisio, quae nititur diversitate causae propioris diarrhoeam producentis. Hoc respectu distinguuntur:

1°. *diarrhoea gastrica, s. saburralis*; 2°. *diarrhoea biliosa*; 3°. *diarrhoea catarrhalis*; 4°. *diarrhoea mucosa et verminosa*; 5°. *diarrhoea inflammatoria*; 6°. *diarrhoea ulcerosa*; 7°. *diarrhoea nervosa*; 8°. *diarrhoea atonica*.

Nos, ultimam divisionem in hac dissertatione secuti, singulas diarrhoeae species deinceps exponemus.

§ 4.

De diarrhoea gastrica s. saburrali.

Diarrhoea gastrica s. saburralis ea vocatur, quam irritatio ciet intestinorum, intemperantia ciborum potuumque, copiâ aut naturâ peccantium, producta.

Ad causas igitur occasionales hujus alvi profluvii

referuntur errores in diaeta: cibi copiosiores, durae potissimum materiae, pingues, acres, acidi; fructus immaturi, aquosi, acidi; cerevisia acida; vinum austerrum; catharticorum abusus, similia.

Dignoscitur tum e causis, quae diarrhoeam istam produxisse videntur, tum e symptomatibus eam et denotantibus et comitantibus, scilicet ex cibi fastidio siue apositia, capitis dolore, nausea, vomitu, borborygmis, ructibus ingratis, odorem ardentis sulphuris referentibus, abdominis tensione, excretionibus denique liquidioribus, foetidissimis, stercorosis, nunc minori, nunc majori copiâ crudas indigestasque sordes cum muco et sero mixtas ejicientibus atque molestum ardoris dolorisque sensum in ano excitantibus, imo etiam ani orificium corrodentibus.

Prognosis, siquidem alias diarrhoeae species spectes, omnium fere faustissima est. Ut plurimum brevis durationis est et tanquam salutare naturae molimen considerari meretur, quo sordes irritantes ejiciantur.

In hanc scilicet diarrhoeae speciem valent *Celsi* verba: »uno die fluere alvum, saepe pro valetudine est:

atque etiam pluribus, dum febris absit, et intra septimum diem id conquiescat. Purgatur enim corpus, et, quod intus laesurum erat, utiliter effunditur" (1).

Huc etiam spectat aphorismus *Hippocratis*: »In alvi perturbationibus et vomitionibus, quae sponte eveniunt, si qualia oportet purgentur, conducit et facile ferunt" (2).

Differt ceterum prognosis pro majori minorive metu, ne irritatio intestinorum transeat in inflammationem, quem metum augebunt acrimonia contentorum, doloris vehementia et mali diuturnitas.

Cura pro gradu irritationis, aegri natura et causis occasionalibus diversa sit oportet. Quae ex intemperantia ciborum duriorum, dyspeptorum oritur diarrhoea, nisi justo gravior, naturae tuto relinquitur, namque haec diarrhoea ipsa remedium est ac crebro intra spatium viginti-quatuor horarum, evacuatis sordibus sistitur. Nulla hic medicina opus est, nisi leni-

(1) *Celsus*, de med., Lib. IV. cap. 19.

(2) *Hippocratis* Aphor., Sect. I. Aph. 2.

ter demulcente: v. c. decocto hordei, dec. althaeae, vel simili remedio, quorum demulcentium administrandorum eo major necessitas erit, quo delicatior aegri constitutio. Omne ceterum refrigerium in hac, quemadmodum in omni diarrhoeae specie, evitandum est, quandoquidem frigus externis corporis partibus admotum per se facile producit irritationem intestinorum, eamque igitur, quae jam existit, facile auget. Quodsi vero parcius sit alvus et signa sordium infraturgentium manifesta sint, tunc leniora eccoprotica vel potius resolventia conveniunt: extr. gram., extr. tarax., extr. cich., alia, nec non clysmata mucilaginoso, quibus naturae molimina imperfecta promoveantur. Horum autem medicaminum delectus ad propriam aegri naturam et vel maxime ad conditionem intestinorum prudenter accommodandus est. Signa materiae supra turgentis: nausea, ructus acidi, ingrati, vomituritio, sapor oris maxime depravatus, cephalalgia frontalis, similia, emeticum ex ipecacuanha requirunt, quo cum invertatur motus peristalticus, nimius simul cohibebitur fluxus. Hoc scilicet interdum

fit solius naturae beneficio, quemadmodum *Hippocrates* observavit: »Longo alvi profluvio detento, spontanea accedens vomitio, alvi profluvium solvit" (1).

Si ex intemperantia potuum acidorum diarrhoea oritur et signa aëoris ventriculi adsint, sine ceteris, quae emetici administrationem requirerent, tunc absorbentia dantur: carb. pot. et sodae, magnesia, lapid. cancrorum, conchae praeparatae, similia, quorum delectus pendet e frequentia alvi vel promovenda vel moderanda. Adduntur vulgo cum demulcentibus sem. anisia, aqua foenic., similia, doloribus colicis accommodata.

Diarrhoea, cui ansam praebuit cathartorum abusus, emollientia, involventia spissiora requirit; solutionem saleb., decoctum consolidae, similia, addito opio. Huic scilicet ut gravior subesse solet intestinorum irritatio, ita major est inflammationis oriundae opportunitas, quam praevertere debet medicus (2).

(1) *Hippocratis* Aphor., Sect. VI. Aph. 15.

(2) *Cf. Stoll*, prael. in div. morb. chron., T. II. pag. 220 seq.

De diarrhoea biliosa.

Diarrhoea *biliosa* originem petit ab aucta hepatis actione, qua fit, ut nimia bilis copia in canalem intestinalem effusa, ibidem irritationem producat, incitato motu peristaltico, auctisque secretionibus et excretionibus intestinalibus, et ventris torminibus manifestam.

Causae hujus diarrhoeae habentur: ira, terror aliaque animi affectiones, calor atmosphaerae insignis, refrigerium, abusus pinguium. Est hicce alvi fluxus endemius in regionibus calidis et, quemadmodum *Hippocrati* inter morbos aestivos recensetur (1), ita in nostra patria saepe fit morbus epidemicus sub finem inprimis aestatis. Seminium proprium hujus diarrhoeae continetur temperamento choleric.

Symptomata pathognomonica sunt: anorexia, sapor oris amarus, lingua muco flavo obsessa, ructus

(1) *Hippocr.* Aphor., Sect. III, Aph. 21.

amari. acidi, vomitus biliosus, sitis praemagna, urina flava, crocea, cephalalgia frontalis, color faciei, circa nares potissimum, flavescens; tormina ventris, dejectiones flavo aut viridi colore tinctae, nunc minori, nunc majori copia excretae, cito sese subsequentes (1).

Prognosis in genere quidem non infausta dici potest, vulgo namque in simplici morbi specie sanantur aegrotantes; attamen alvi profluvium biliosum semper pertinet ad conditiones morbosas graviore, propter metum resorptionis nimiae bilis ex intestinis, qua scilicet, febre accedente, facile status putridus oriri posset.

Diarrhoea biliosa antibiliosam postulat medicinam. Initio interdum vomitorium adhibetur, si nempe signa materiae supra turgentis adsunt, et quidem vel tart. emet. vel ipecacuanha, prouti diarrhoea modica sit vel admodum copiosa. Nimirum per tartarum

(1) Cf. *Stoll*, Prael. in div. morb. chron., T. II. pag. 232 seq.

J. P. Frank, l. l. pag. 234.

emeticum augeri solet motus intestinorum peristalticus, per ipecacuanham imminui. Vulgo quidem ipecacuanha praeferenda crit, attamen si parcior alvi fluxus, polycholia insignis et aeger robustus fuerit, melius esse crediderim tartarum emeticum dare, ut nempe supra et infra sordes biliosae expellantur; certe ipecacuanhae parvam dosin tartari emetici addere, ut non stringatur alvus, nec tamen nimium incitetur. Quodsi autem non sursum turgeat bilis, sed magna copia in intestina effusa sit atque diarrhoea critica haberi debeat, caveatur ab iis, quae criticum illud naturae molimen turbare possent, imprimis ab adstringentibus, quippe quibus et retineretur bilis in cavo intestinorum et, stimulo stimulo addito, facile accenderetur inflammatio intestinorum cum omnibus ejus sequelis, quemadmodum exemplo illustratum legimus apud *Fridericum Hoffmannum* (1). Si diarrhoea sufficere videatur, sola conveniunt demulcentia, dec. hordei, dec. althaeae,

(1) *Frid. Hoffmann*, Med. rat. syst. T. IV. P. III. Sect. II. C. VIII. Obs. IX.

solutio saleb tenuior, similia, quibus bilis involvi, curari, atque intestinorum irritatio igitur temperari possit. Tormina ventris quo magis urgeant, quoque copiosior diarrhoea et major aegrotantis inanitio, eo spissiora requiruntur medicamina, quibus in tali casu non sistitur quidem excretio, sed moderatur tamen.

Quodsi autem tantum alvi profluvium esset, ut vita periclitari videretur, ad opium confugiendum foret.— Pareius alvi profluvium per dec. graminis et extr. graminis, sique nulla tormina adsunt, per decoctum graminis tamarindinatum prudenter promoveri debet, dum tamarindi, quemadmodum acida vegetabilia in genere, ad nimiam hepatis actionem temperandam jure merito celebrantur atque igitur causae diarrhoeae biliosae primariae accommodati sunt.

§ 6.

De diarrhoea catarrhali.

Universa catarrhi symptomata notant eam diarrhoeae

speciem, quae a natura sua *catarrhalis*, a qualitate excretorum vero *serosa* dicitur, quamque *Frankius* (1) his verbis describit et interpretatur: » Plurimi autumnno, ubi corpus et aestate, et subinde meridianis caloribus agitatam, subito frigore corripitur, in levitatem, seu quasi sudores intestinorum aut inversam fere transpirationem, qua humor multus aquae similis exit, etiam pluribus diebus, incidunt. Tormina plerumque sat acuta flatuumque exclusionem urgentium fallax sensatio, praecedunt. Sequitur et citior et magis abundans per alvum excretio; quo tempore et cutis augeatur siccitas, et urinae parcius fluunt, et sitis increscit, et vultus, vel et corpus universum, forsitan anasarca laborans, citius collabitur. Coryzae persimilis hic morbus, seu verus intestinorum catarrhus est; quo, pro tunicae villosae extensione amplissima, tensionis primum ingratae in abdomine sensatio, alvus quidquam tardior vel etiam obstructa; mox vero copiosioris atque acrioris hic secreti humoris effectum, qua ra-

(1) *J. P. Frank*, l. l. pag. 235.

tione drastica id ipsum remedia efficiunt tormina, alvique urentis frequens ac liquida depositio sequuntur." Lingua in radice albida, sed in marginibus et apice rubra esse solet; pulsus parvus, saepe contractus, vulgo acceleratus.

Inter causas hujus diarrhoeae praedisponentes recenseri meretur magna et cutis et intestinorum sensibilitas; inter occasionales aër humidus (1), frigidus, refrigerium corporis calentis, frigus praesertim vel abdomini vel pedibus etiam adnotum. »Notum quoque est," sic scribit *Fridericus Hoffmannus*, »ex incessu nudis pedum plantis in pavementum frigidum, nec non improvida pedum refrigeratione, cutim per omnem corporis ambitum stringi et tormina ventris, nonnumquam cum alvi fluxu, arcessi" (2).

Prognosis universe satis fausta est, pendet ceterum e morbi gradu aegrique constitutione; si ex-

(1) *Hippocr.* Aphor., Sect. III. Aph. 16.

(2) *Frid. Hoffmann*, Oper. omn. T. I. p. 315. Edit. Genev.

cretiones copiosissimae sunt et diutius perdurant, inprimis in infantibus et in genere in debilioribus, tunc prognosis infaustior redditur.

Haec diarrhoeae species naturam subphlogisticam habet, id est: non vera quidem ipsi subest tunicae intestinalorum mucosae inflammatio, at ejusmodi tamen irritatio cum congestione, quae facile in inflammationem transeat. In ea curanda duplici indicationi satisfacere debet medicus. Indicatio causalis, quae jubet remediis uti ad restituendam perspirationem cutaneam aptis, requirit: regimen calidum, diaphoretica leniora, ut inf. flor. sambuci, vel inf. flor. cham. vulg., etc., parcas ipecacuanhae doses, praesertim etiam opium, vel pulv. Doveri; indicationi morbi, quae spectat irritationem mucosae intestinalis, optime satisfacimus remediis demulcentibus, emollientibus, mucilag. gumm. arab., dec. sagu, dec. oryzae, sol. saleb, similibus. Externe adhiberi possunt clysmata mucilaginoso cum syr. pap. albi, fomentationes aromaticae, involucra calida, balnea denique tepida, quorum, cum cutis perspirationem facile promoveant, egregius usus esse potest.

Recte enim *Stollus* dicit: »Si vero de ulla diarrhoea illud *Baglivii* valet, quod videlicet sudor diarrhoeis superveniens morbum sistat, id certo de hac specie imprimis valet, utpote quae artificiali humorum perspirabilium ad superficiem corporis determinatione cito et pulchre sanatur.” Idem auctor methodum *Hoffmanni* commemorat, quam illustris auctor suis auditoribus tanquam arcanum saepius commendabat. Sequens erat: »aeger in lecto bene tectus, cubet, assumatque repetitis, sed paucis dosibus liquoris cornu cervi succinati cum liquore anodyno, desuper sorbillandum infusum menthae calidum: ut vero certius sudor moveatur, abdomini imponatur cataplasma ex fermento panis cum pulvere quodam aromatico et vino paratum. Sudor autem prorumpens debito regimine sustentetur aliquamdiu.” *Boerhaavius*, eodem narrante *Stollio*, dabat primo granum unum opii, vel theriacam venetam, spiritumque vini cum charta bibula, vel aliud epithema calidum umbilico apponebat, sudoremque provocabat, quo erumpente sanata diarrhoea erat (1).

(1) *Stoll*, prael. in div. morb. chron., T. II, pag. 230 seq.

§ 7.

De diarrhoea mucosa s. pituitosa et verminosa.

» Excernitur per alvum aliquoties, larga satis copia, mucosa et pituitosa materies, unde *diarrhoea pituitosa* et *mucosa* nomen sortita est." Haec *Stollii* (1) verba definitionem diarrhoeae, de qua nunc agimus, comprehendunt historicam. Est vero blennorrhoea intestinalis, cujus causa proxima posita est in conditione morbosa cryptarum mucipararum sive folliculorum intestinalium. Non raro sequitur post diarrhoeam gastricam vel catarrhalem.

Oritur ut plurimum refrigerio, humido, fridido autumno, praesertim in locis paludosis, utque igitur inter endemios nonnullarum regionum morbos recenseri meretur, ita non raro epidemice regnat. Secundum *Stollium* etiam ingesta tenacia, glutinosa, farinacea, debilitate primarum viarum et bilis inertia non bene

(1) *Stoll*, prael. in div. morb. chron., T. II, pag. 227.

subacta, huic diarrhoeae favent. Laxis, phlegmaticis, scrofulosis, iisque qui mala digestionem et statu pituitoso intestinorum diu laboraverunt, imprimis proprius morbus est.

Cognoscitur ex tumore, tensione, ponderis et plenitudinis sensu in abdomine, flatulentia, anorexia, lingua crasso muco oblecta. Excreta sunt nunc tenuiora, nunc tenaciora, mucosa, gelatinosa, glutinosa, alba vel cinerea, interdum cum nonnullis striis sanguineis juncta; nunc majori, nunc minori copia prodeunt, vel inodora, vel foetidissima. Excretio initio saepe levamen affert, sed brevis illud durationis est. Valde namque debilitantur aegri atque emaciantur. Numerus dejectionum diversus est: nunc diarrhoea celerem decursum habet, atque tunc dejectiones copiosae sunt, viginti vel triginta intra spatium 24 horarum; nunc diu durat per menses, imo vero per annos, atque hoc in casu dejectiones minores fiunt, ter vel sexies de die (1).

(1) *Haase*, über die Erkenntnis und Kur der Chron. Krankh. B. III. Abth. I. pag. 230 seq.

Prognosis, si nimis longe durat atque igitur chronica redditur, satis dubia, praesertim apud infantes et pueros juniores, scrofulosi simul laborantes. In morbo recenti, a diarrhoea gastrica vel catarrhali superstite, prognosis satis fausta est.

In diarrhoea mucosa conveniunt demulcentia, resolventia, tonica mitiora, fortiora, prouti irritatio intestinorum adsit vel desit. Quodsi irritatio cryptarum mucipararum adhuc adesse videatur, quemadmodum e recenti diarrhoeae origine suspicari, e doloribus vero ventris excretiones vel comitantibus vel praecedentibus dignoscere possumus, demulcentia: dec. alth., sagu, oryzae, saleb vel similia medicamenta administrari debent; post vero, absente omni irritationis signo, resolventia et tonica remedia conveniunt ad solvendum mucum morbose secretum et ad corrigendam functionem folliculorum intestinalium, quod partim fit restituendo ipsorum tono, qui morbi diuturnitate frangi solet. E resolventibus murias ammoniac, e tonicis rheum, parca dosi administratum, praecipuam laudem merentur, inprimis copulata.

Tanquam varietas diarrhoeae mucosae considerari debet diarrhoea verminosa.

Dignoscitur ex statu pituitoso intestinorum cum statu verminoso, ani nariumque pruritu, pupilla dilatata, cephalalgia aliisque helminthiasis symptomatibus. » Verminosam diarrhoeam, inquit *Frankius*, praevia vermium symptomata, pituitae quasi vitreae copiosa per alvum excretio, tum istius, tum animae foetor specificus, faeces griseae, magis vero corruptorum exuviae vermium, aut vermes ipsi, tum vivi, tum mortui, per intestina secedentes, interdum sanguis purus, vix multus, cum istis vel sine istis excretus, distinguunt” (1).

Est morbus aetatis potissimum puerilis. Interdum autem etiam adultos corripit. Subinde obvenit inter pueros tanquam morbus epidemicus eodem anni tempore, quo inter adultos diarrhoea mucosa saepius regnat (2).

(1) *J. P. Frank*, l. l. pag. 234.

(2) Cf. *Haase*, l. l. pag. 231.

Prognosis fausta, siquidem mature dignoscatur, nec pueros valde labefactaverit.

Diarrhoea verminosa, si copiosa sit atque cum magna intestinorum irritatione conjuncta, primum quidem demulcentia: dec. hordei, sagu, sol. saleb requirit, deinde vero anthelmintica, pro varia vermium specie, symptomatumque concomitantium natura varia: sem. santon., flor. tanac., asam foetidam, alia; postea vero, expulsis vermibus, tonica amara prosunt, imprimis absynthium, quippe quod remedium anthelminticam virtutem cum virtute tonica habet conjunctam.

§ 8.

De diarrhoea inflammatoria.

Diarrhoea inflammatoria ea nobis dicitur, quam chronica producit mucosae intestinalis inflammatio (1).

(1) Cf. *Morgagni*, Epist. anat. med. XXI.

Broussais, Hist. des phlegmasies chroniques T. III. pag. 49 seq.

Haec inflammatio, quemadmodum anatome pathologica nos docet, vel totum occupat tractum intestinale vel singularem ipsius portionem et inprimis quidem intestina crassa, dum vel aequabiliter in membrana mucosa diffusa est vel ad folliculos sive cryptas muciparas limitata (1).

Quaecunque membranam mucosam intestinale irritare et sanguinem in ipsam congerere possunt, causae dici merentur diarrhoeae inflammatoriae.

Huc pertinent frigus atmosphaerae vel aliud, ingesta acria, materies foeculenta, biliosa, acida, verminosa in intestinis accumulata; haemorrhoidum, catameniorum, lochiorum suppressio, rheumatismi, arthritidis, exanthematis retropulsio, alia. Etiam scrofulosa et tuberculosa corporis diathesis huic morbo favent.

Dignoscitur ex ventris dolore obtuso, vel leviori etiam vel fortiori demum pressione, tussi, sternutatione alioque corporis motu adaucto, pulsu parvo, frequentissi-

(1) *Rokitansky, Handb der path. Anat. B. III. pag. 234.*

mo, debili, febricula vespertina, extremis frigidis, facie collapsa, anxia, oculis cavis, tristibus, excretis nunc serosis, nunc mucosis, flocculentis, sanguinolentis, purulentis. Lingua justo siccior esse solet et vel tota vel ad apicem certe et margines rubicundior, sitis intensa, tenuibus affectis intestinis, nausea crebra, crassis vero, imprimis colo descendente et recto intestino, molestissimi tenesmi.

Prognosis in morbo diutius quam par est sibi relicto aut male curato infaustissima, at vero etiam in inflammatione ad speciem leviori semper dubia. Facile enim ex inflammatione ista oritur ulceratio, quae varia ratione vitae periculum affert.

Cura antiphlogistica esse debet. »In diarrhoea inflammatoria,» sunt verba cl. *Suringar* (1), »maxime prodest sanguis quam proxime partibus aegrotantibus ipsis detractus, quo consilio adhibentur cucurbitulae abdomini cruento facto aptatae aut hirudines

(1) *Suringar*, Isagoge in doct. morb. chron. Tom. I. pag. 85. § 273.

circa anam sugentes" Hirudines ad anum imprimis proderunt, si causa diarrhoeae inflammatoriae, id est, inflammatio haeret in intestinis crassis, tum quoque si suppressio fluxus haemorrhoidalis praecipuum morbo ansam praebuisse videtur. Juvare etiam possunt, si intestina tenuia affecta sunt; tum vero plerumque magis conducunt vel hirudines vel cucurbitae cruentae abdomini appositae. Si menses suppressi sunt, vulvae utiliter admoventur hirudines. Magnitudo ceterum sanguinis detractionis cum gradui symptomatum, tum vero viribus aegrotantis prudenter accommodanda est. Ad usum internum conveniunt remedia emollientia, demulcentia: emuls. amygd., sol. gumm. arab., sol. saleb., similia. Etiam balnea tepida ad promovendam cutis functionem, nisi certe obsit nimia aegri debilitas, commendari merentur. Rheumatismus, arthritis, exanthemata retro-pulsa, medicinam postulant singulis revocandis aptam: rubefacientia, vesicatoria, locis primarie affectis ad-mota, frictiones, balnea, alia.

§ 9.

De diarrhoea ulcerosa.

Diarrhoea ulcerosa dicitur, quae ulceratione membranae mucosae intestinalis oritur vel sustentatur. Haec ulceratio, exitus inflammationis, in aegris dyscrasicis, phthisicis, febre typhoidea sive typho abdominali laborantibus, facile oritur. Tenent autem ulcera, quae vel pauciora vel plura sunt, aut folliculos mucosos, sicuti in typho, aut alias membranae mucosae partes. Neque vero semper subsistunt in tunica mucosa. Possunt enim et muscularem suppositam et ipsam etiam serosam tunicam corripere atque, hoc facto, perforationem canalıs intestinalis producere.

Diagnosıs hujus ulcerationis magnis premitur difficultatibus vel potius nulla datur certa. Alvi fluxus in hoc morbo sunt plerumque mucosi, purulenti cum striis sanguineis juncti, nonnunquam flocculenti, in-

terdum magis aquosi, saepe foetidissimi. Natura excretorum convenit igitur cum iis, quae alvo redduntur, ubi sola inflammatio adest sine ulceratione. Nec differunt reliqua symptomata hanc diarrhoeam comitantia. Symptomatibus igitur diagnosis superstrui non potest. Potest tantum, probabiliter certe, fluxus diuturnitate, nempe si vel adsint vel saltem praegressa fuerint symptomata inflammatoria, aegri corpore cachectico, naturâ morbi, cui supervenerit vel a quo remanserit diarrhoea, tuberculosi nempe vel typho. Firmant autem diagnosis sanguinis excretio copiosa, sive improvisa vehementis peritonitidis signa, quorum *haec* instantem vel factam perforationem indicant, *illa* vero vasa majora corrosa. Exempla diarrhoeae ulcerosae inter alios commemoravit *Andrallius* (1).

Est haec ulcerosa diarrhoea plena periculi habenda. Saepe, vel optimâ adhibitâ curâ, lethalis est. Prognosis igitur semper dubia. Potest tamen sanatio obtinere.

(1) *Andral*, Clinique médicale, T. I. pag. 211, T. II. pag. 624 seq. Edit. tert. Parisiensis.

Hanc igitur omni ope promovere debet medicus.

Diarrhoea ulcerosa eodem fere modo curari debet ac diarrhoea inflammatoria. Urgente dolore, hic etiam sanguinis detractiones adhiberi possunt. Minus tamen in genere indicatae sunt quam in diarrhoea simpliciter inflammatoria. Requiritur igitur inprimis, certe quamdiu irritationis symptomata adsunt, demulcentia: dec. alth., oryzae, emuls. amygdal., sol. saleb., similia, tum etiam lactinia, dec alb. syd., aliaque euchyma, cupepta viribus prospicientia omnique stimulo carentia. Si vero evanuerint inflammationis signa, adstringentia tentari merentur, quorum vis salutaris in ejusmodi casibus experientia comprobata est. Inter mitiora praesertim aqua calcis celebratur, inter fortiora saccharum saturni atque nitras argenti. In his autem administrandis ut semper magna circumspectione opus est, ita abstinendum putaverim, ubi universa aegrotantis conditio radicalem curationem respuit.

§. 10.

De diarrhoea nervosa.

Diarrhoea nervosa adesse dicitur, ubi ex intemperie nervosa, nimia intestinorum sensilitate, causis systema nervosum proxime afficientibus, secretio membranae mucosae intestinalis et motus peristalticus ita augentur, ut ventris fluxus oriatur.

Haec diarrhoeae species, notante *Stollio* (1), inprimis propria est hominibus delicatae compagis, hystericis, hypochondriacis, quique animi pathematibus magis obnoxii sunt.

Causae occasionales sunt animi perturbationes, ira, terror, gaudium, moeror, tempestas, electricitas atmosphaerae, similia.

Dignoscitur ex ortu subitaneo, doloribus ventris pressione non auctis, vulgo penitus intermittentibus,

(1) *Stoll*, pracl. in div. morb. chron., T. II. pag. 224 seq.

difficili urinae emissionē, stranguria, vomitu aliisque symptomatibus nervosis, ex aegrotantis temperie, in hanc diarrhoeae speciem inclinante, e causis denique praegressis vel perpetuo existentibus, quibus turbari potuerit generis nervorum actio. Excreta tali in casu solent esse parca, liquida, plerumque foetidissima, saepe redeuntia.

Prognosis in genere satis fausta est. Saepe post breve temporis spatium sua sponte cessat istud alvi profluvium. Et hoc etiam si non fiat, artis auxilio facile tollitur. Excipienda videtur diarrhoea ex moerore. Haec enim, asseverante *Baglivo* (1), fere incurabilis est, praesertim si causa moeroris perstiterit.

Cura irritationi nervosae opposita esse debet. Remotis, quoad ejus fieri possit, causis occasionalibus, si medicina opus esse videatur, opium omnem rem absolvit. Etiam ipecacuanha, nec non hujus cum opio connubium, laudem merentur. Bonum autem est jungere ista remedia demulcentibus ad involven-

(1) *Baglivi*, Opera omnia, pag. 107. Edit. nouae.

da acria intestinis contenta, quibus diarrhoea promoveretur. Balnea tepida hic etiam prodesse possunt. Interdum fit, ut, causis licet remotis, simulac a medicina ista sedante abstinence, redeat diarrhoea, ut igitur secundum vulgarem dicendi rationem habitualis fiat. Tunc emeticis de ipecacuanha quotidie vel alternis diebus repetitis, quam optime curatur.

Ad diarrhoeam nervosam etiam referri potest ea, quam in infantibus sympathica producit intestinorum irritatio, a dentitione repetenda (1). Haec, nisi modum excedat, utpote revellendo de capite proficua potius quam nociva, naturae relinquenda est. Nimia demulcentia, refractas ipecacuanhae doses, in casu urgente, secundum *Hufelandum* (2), etiam opium requirit. Cum hoc remedio tamen in infantibus et pueris junioribus semper cautissime mercandum est, quoniam tam facile producit congestionem cerebralem, in quam maxima est hac aetate proclivitas. Auxilium

(1) Cf. *Budge*, allg. Path. pag. 274.

(2) *Hufeland*, Enchir. med. pag. 633.

chirurgicum, indicationi causali satisfaciens, in hac diarrhoea interdum omnem rem absolvit.

§ 11.

De diarrhoea atonica et paralytica.

Diarrhoea atonica vocatur alvi profluvium laxitate intestinorum ortum. Quae laxitas tum membranam mucosam tenere videtur ibique passivae secretioni seris et muci ansam praebere, tum etiam tunicam muscularem, cujus vim retentricem imminuit. Hujus autem conditionis morbosae summus gradus paralysis dicitur quaeque inde dependet diarrhoea, *paralytica* appellatur.

Haec diarrhoea senibus et exhaustis propria, causis debilitantibus nascitur. Potest autem cujusvis diarrhoeae esse pedissequa. Scilicet diuturna congestione,

quam in omni diarrhoea ex irritatione admittimus, facile frangitur tonus intestinorum irritationemque igitur excipit laxitas. Nec semper tamen in intestinis, interdum in medulla spinali primaria haeret paralyticae diarrhoeae causa. Sanguinis dissolutio, qualis in scorbuto et febribus adynamicis est, huic diarrhoeae etiam favet.

»Signa hujus diarrhoeae», secundum *Stollium*, quem, tanquam observatorem egregium, saepius laudavimus, »sunt corpus debile, pallidum, pulsus debilis, exilis, alvus statim deponenda inter murmura ventris, ut primum aliquid ingeritur; absentia dolorum colicorum, os non pravum» (1). Lingua pallida, humida est, abdomen molle, alvi fluxus aequosi non levantes, interdum in seculo aegro. His igitur et causis cognitis et morbi diuturnitate, tanquam firmo fundamento, diagnosis superstrui potest.

Prognosis infaustissima est, quum senes et exhaus-

(1) *Stoll*, l. l. pag. 223 seq.

tos corripit, quum in febribus adynamicis apparet aut vitio medullae spinalis tribui debet. In ceteris pendet potissimum e morbi gradu et diuturnitate.

Quod ad curationem attinet: diarrhoea atonica remedia tonica, vel amara vel adstringentia, postulat: corticem cinnamomi, rad. columbo, cort. simarubae, succum catechu, gummi kino, cort. cascarill, rad. ratanh., rad. tormentillae, cort. peruv., martialia; vere paralytica, arnicam etiam, tam flores quam radicem, nucem vomicam, similia: delectu ad morbi gradum aegrique naturam accommodando. Opiata hic non conveniunt. »Licet enim,» est animadversio *Stollii*, »pro tempore diarrhoeam hanc ex laxitate oriundam sistant, ea tamen postmodum gravior redit, et pertinacior.» Hic quoque infrictiones spirituosae, camphoraceae vel de oleis aethereis; fomentationes calidae, aromaticae; enemata adstringentia ex dec. rad. arnicae, cort. simarubae, similibus conveniunt (1).

(1) Cf. *Stoll*, l. l. pag. 223. *Haase*, l. l. pag. 235, 245 seq.

§ 12.

De cura diarrhoeae diaetetica.

Superest, ut nonnulla addamus de cura diarrhoeae diaetetica, quam hactenus nonnisi obiter tetigimus. Haec autem maximam fere partem curationis constituit et saepe sola sufficit ad diarrhoeam sine medicamentis sistendam. Neglecta vero hac curationis parte, therapeutica auxilia vix quidquam juvabunt. » Nisi ventrem simul pedesque,» sic *Frankium* legimus praecipientem, » a frigore foveamus, sat raro illa (auxilia therapeutica nempe) proficiunt. Nec minus vel optima remedia non ob aliam rationem toties incassum adhibentur, quam quod aegri, in morbo tam taedioso ac tam facile redituro, regiminis strictioris impatientes, vix quidquam sublevati, monitis medicorum recalcitrent, ac vel in victu, vel in potu vel aliis in rebus iterumque delinquant. Hinc summa

in delectu ciborum ac sobrietatis in legibus observandis cura diu et morbo adeo jam, ut videtur, devicto, ponenda est. Fructus horaei, olera, potusque in fermentationem proni, cibi pingues, stomachoque graves cance pejus et angue fugiantur; panis vero biscoctus, carnes tenerae, assatae potissimum, farinea, ova recentia, parca manu sed saepius obferantur, oportet. Potus copiosus cibos per intestinacitius praecipitat: hinc parcus hic esto, vel ex aqua melius destillata, cui tosta panis crusta et cort. cinnam. integri portio commissa fuerit, vel, quibus id rerum inopia non vetat, ex vino generoso" (1).

Haec *Frankii* praecepta non ita sunt accipienda, acsi eadem diaeta conveniret omnibus diarrhoeicis. Quemadmodum enim in omni morbo, sic etiam in conditionibus morborum, quae diarrhoeae subsint, diaetetica cura respondere debet curae therapeuticae. Aquam cinnamomi, ut hoc utar, et vinum generosum dare in diarrhoea inflammatoria, esset oleum

(1) *Frank*, l.l. pag. 250.

igni addere. Haec tantum iis convenire possunt, qui diarrhoea atonica laborant. Nec semper nocent, imo vero subinde proderunt, in diarrhoea nervosa. In omni vero diarrhoea, cui irritatio cum activa congestione subest, potus tantum demulcentes, aqua oryzae v. c. et cibi omni stimulo carentes, amylacei, de oryza, de amylo marantae, similibus parati, aegris concedi debent. In diarrhoea atonica victus carneus commendandus, aromata, vinum rubrum gallicum.

TANTUM.

THESES.

I.

Medicorum est cum *Cicerone* dicere: »Naturam optimam ducem, tanquam deum, sequimur, eique paremus.»

II.

Hepar est organon sanguinem depurgans.

III.

Epiglottis in deglutione non solum inservit ad claudendum laryngem, ne cibi vel potus illabantur.

IV.

Endocarditidis symptomata, quae observantur post rheumatismum articulare, non indicant morbi metastasin.

V.

Recte *Choulant*: »die ehemalige Meinung, als kämen die Würmer von aussen her in den Körper, ist völlig grundlos.

VI.

Nisi vermes expellantur, morbus verminosus certo dignosci nequit.

VII.

»Braucht man ein energisches Mittel, so wende man es auch in voller Kraft an, weil man nur dan volle Wirkung hoffen darf.»

PÖSNER.

VIII.

Digitalis in hypertrophia cordis simplici, id est, non complicatâ cum aliis hujus organi vitiis, commendari

meretur; ostiis angustatis et valvulis non bene clausis, caute cum eâ mercandum est; in dilatatione passivâ contraindicatur.

IX.

In *pleuritide vera* remedia topica, ipsi loco dolenti apposita, magni sunt momenti.

X.

Itaque vesicatoria, quamquam in initio hujus morbi nocent, in ulteriori ipsius decursu valde prodesse possunt.

XI.

In empyemate thoracis paracentesis non nimis urgenda est.

XII.

Recte cl. *Stromeyer*: »al die gevallen, waar de aderen over de geheele uitgebreidheid van een of zelfs van de beide onderste ledematen zijn aangedaan, moeten als *kruidje roer mij niet* (noli me tangere) beschouwd worden.»

XIII.

In herniis ex inflammatione incarceratis primum remedium est *Venae Sectio*.

XIV.

Si parturientibus uteri haemorrhagia periculosa accidat, optimum auxilium in absolvendo partu habemus.